

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 35. Nr. 3. 2015

Dags att söka stipendium

I detta tredje nummer av Gjallarhornet för i år bjuder vi på ett par recensioner av aktuella böcker och en presentation av ett intressant projekt om svenska romer som bland annat har mynnat ut i en arkeologisk undersökning. Vi påminner också om att du nu kan söka stipendium från Svenska Fornminnesföreningen och att du gärna får dela med dig av sådan information som kan vara av intresse för Gjallarhornets övriga läsare.

Ola Wolfhechel Jensen

ola.jensen@raa.se

Fallet Engeström. Mannen som plundrade det svenska kulturarvet

Carl Johan Gardell och Stefan Simander har på Romelids förlag publicerat en fascinerande berättelse på 410 sidor om Ragnar Engeström, anställd på Riksantikvarieämbetets Gotlandsundersökningar (RAGU) och som under en mycket lång period systematiskt stal föremål och sålde för egen vinning.

Det är en berättelse om korruption inom kulturvärlden – en korruption som misstänktes av många kollegor inom RAGU och museet Fornsalen i Visby – men som av olika skäl ingen vågade träda fram och avslöja. Här har karriärskäl och rädsla för högre chefer uppenbarligen varit några orsaker enligt de intervjuer som författarna gjort med ett stort antal personer på bland annat Gotland. Också det förhållandet att Engeström, som innehade den kanske äldsta fastigheten i Visby och var en person med en aktad position inom eliten i Visby, spelade en stor roll i att han under flera decennier lyckades klara sig undan. Han hölls också enligt författarna om ryggen av vissa högre chefer inom RAGU.

Han anlidade i flera fall den berömda auktionsfirman Sotheby i London för att sälja sina föremål. På Sothebys Stockholmskontor var Engeström en mycket respekterad kund sedan flera år. Affärsförbindelserna hade där gällt antikvariska böcker som Engeström lämnat in till försäljning – böcker som han uppenbarligen stulit vid besök på olika institutioner och bibliotek, där övervakning och säkerhet varit dålig eller obefintlig.

Engeström hade mycket goda kunskaper om fornföremål och andra kulturhistoriska värdesaker och betraktades av några som ett geni. Hans specialitet tycks ha varit att stjäla mynt – bland annat sådana som han själv varit med att gräva ut – men även fina antikvariska böcker. Det antas att Engeström var den som stal Havor-ringen. Det var Visby fornsals finaste klenod! I boken redovisas också rykten om att ringen murats in i en vägg i Ragnars hus på S:t Larsgatan i Visby!

Redan som 13-åring hade Ragnar Engeström visat sina kleptomaniska egenskaper. Då satte han i system att vid besök på Myntkabinettet stjäla mynt på torsdagar. Detta upptäcktes och en fälla gillrades. Ragnar Engeström bevakades och en torsdag såg vittnen honom ta mynt ur en utställningslåda. Med tanke på hans ålder fick dock inte dessa stölder någon efterverkan för den unge tjuven.

Under många år lyckades Engeström klara sig undan upptäckt men blev tydligen för djärv på grund av detta. År 1996 utbjöds på Sotheby's auktionshus en förstaupplaga av Isaac Newtons *Philosophiae Naturalis Principia Mathematica* tryckt 1687.

Finansmannen Sven Hagströmer, som är en hängiven bibliofil, bad en god vän som bedrev antikvariatsverksamhet i både Stockholm och London att se på boken på den förhandsvisning som Sotheby hade. Det visade sig att boken var i gott skick och Hagströmer köpte den för 80 200 pund, det vill säga cirka 900 000 kronor i dåvarande växlingskurs.

I boken upptäcktes några förbryllande detaljer. På frampärmens insida fanns missfärgningar och skrapmärken. De avslöjade att ett exlibrismärke eller liknande avlägsnats. På försättsbladets högra hörn hade en tidigare ägare skrivit sitt namn med bläckpenna men texten var svårtydd.

Hagströmer visade upp boken för bibliofilvänner en kväll i maj 1997. En av dessa var bibliotekarien och bokbands historikern Sten G. Lindberg som arbetat på Kungliga Biblioteket. Han tolkade namnteckningen och fann att boken tillhört matematikern

Jöns Svanberg – Vetenskapsakademiens astronomiske expert efter sekelskiftet 1800. Svanbergs bibliotek kom genom donation att hamna i Visby läroverks bibliotek.

Lindberg drog slutsatsen att boken var stulen från läroverket. Då kom så småningom efter utredning fram att tjuven var en ledande kulturpersonlighet på Gotland – nämligen Ragnar Engeström! Författarna skriver till exempel: ”I ett kvartssekel hade han vandrat runt på ön och stoppat sina giriga fingrar i allsköns syltburkar. Att Principian oturligt nog skulle ropas in av en svensk – som dessutom kände bok-experten Sten G. Lindberg – hade han uppenbarligen inte tagit med i sin riskkalkyl”.

Boken skildrar ingående Engeströms invändningar och förljugna försvar. Han förnekade naturligtvis varje antydning till stöld. Han ansåg sig tvärtom vara ett offer! I de fortsatta avslöjandena om hans stöldrader i kyrkor mm framställde han sig alltid som oskyldig och konstruerade mer eller mindre absurda konspirationsteorier för att kasta skulden på andra.

Det hör till historien att Engeström var en enstöring och behandlades under sin senare levnad på sjukhus tidvis för psykotiska problem.

Genom giftermål med systemn till en kulturpersonlighet kom Engeström även att bosätta sig i Östergötland på Regnholms slott. Här satte Engeström i gång med fingerade stölder som i själva verket innebar att han tillägnade sig föremål – möbler, böcker mm – som fördes bort från slottet och lagrades i olika lokaler på Gotland.

Brodern Ingvar tillfördes föremål ur Regnholms samlingar. Ingvar var också en känd person – läkare på Gotland – och bodde i ett gammalt hus i staden. Det framgår i boken att Ingvar Engeström var inblandad i lagringen av Ragnars olagligt förvärvade böcker, möbler mm.

Boken skildrar ingående Ragnar Engeströms liv, hans olika resor in- och utrikes med besök på bibliotek och andra institutioner där han uppenbarligen lyckades komma åt för honom begärliga föremål och sedan sälja. Hans lögner om hur han fått tillgång till fina och dyrbara antikvariska böcker skildras liksom de processer som drevs i anledning av Regnholmsstölderna.

Ragnar Engeström tog livet av sig i januari 2008.

En viktig källa för författarna har bland annat varit de personliga brev som Ragnar Engeström sände till sin vän, ett f d hovrättsråd, som vänligen ställt breven till författarnas förfogande. De var medlemmar i samma kulturhistoriska förening. Flera kända personligheter – bland annat arkeologkollegor till Engeström har intervjuats och därmed bidragit till att belysa denna märkliga man och hans beteende.

Boken har även en mycket intressant epilog som skildrar liknande stölder – till exempel de som tjuven på Kungliga biblioteket företog. Vidare beskrivs stölder av en person i Uppsala som tillgrepp värdefulla böcker på Carolina Rediviva samt liknande tillgrepp som ägde rum på Det Kongelige Bibliotek i Köpenhamn.

Ragnar Engeström är uppenbarligen inte ensam om att ha tillgripit antikvariska föremål. Frågan är om det någonsin är möjligt att få reda på allt som Ragnar Engeström stulit och vart föremålen tagit vägen. Att korruption förekommer på olika håll i samhället står klart efter skildringar i pressen under senare år. Det är dock förvånande att Ragnar Engeströms tillgrepp hölls fördolda under så lång tid trots att många kollegor misstänkte honom. Obehag och rädsla för chefer och karriärhinder genom att anklaga en kollega har uppenbarligen räddat Engeström under ett kvarts sekel av tillgrepp!

Det är en viktig bok som visar att kulturvärlden ingalunda varit befriad från stölder och korruption. Boken rekommenderas varmt till läsning!

Nils Ringstedt

Nils.ringstedt@globalnet.net

I stadens utkant

– svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet

I stadens utkant – svensk-romska livsberättelser och lägerplatser från 1900-talet syftar till att synliggöra och öka kunskapen om Sveriges 1900-talshistoria. Projektet, som bygger på ett samarbete mellan arkeologer, etnologer och företrädare för svenska romer, sker i samverkan mellan Historiska museet, kulturföreningen É Romani Glinda, Mångkulturellt Centrum i Botkyrka, Stiftelsen Kulturmiljövård och Institutet för språk och folkminnen.

Platsen för det före detta Skarpnäckslägrat ligger i utkanten av Flatens naturreservat, ett rekreationsområde. Under utgrävningen hölls många visningar för att aktualisera platsen och för att genom samtal fånga upp både frågor och kunskap i lokalsamhället om platsen och historien. Foto:

Marco Ali.

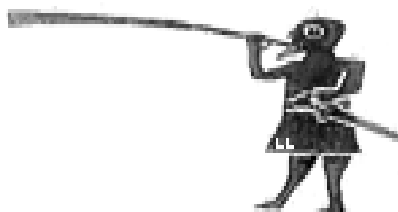
I minoriteten ingår grupper med olika romska identiteter och däribland gruppen svenska romer, som under slutet av 1800-talet och 1900-talets första hälft till stor del levde kringresande liv. 1952 erkändes romer som svenska medborgare och fick därmed samma rättigheter och skyldigheter som övriga svenskar. En följd av detta blev en satsning på bostadsfrågan, då en permanent bostad sågs som en förutsättning för både arbete och skolgång. Därför anlade Stockholms stad i slutet av 1950-talet ett par tillfälliga lägerplatser i stadens södra förorter, där planen var att romer skulle bo i sina vagnar till staden kunde erbjuda dem fasta bostäder. Om än tanken med lägren var att de skulle fungera som kortsiktiga lösningar så kom de att användas under flera års tid eftersom bostadsfrågan drog ut på tiden.

I augusti 2015 genomfördes en arkeologisk undersökning av en av dessa lägerplatser, det så kallade Skarpnäcksläget. Undersökningen, som syftat till att öka kunskapen om historien och kulturlandskapet, utfördes inom en samverkansform där projektets samtliga samverkanspartners varit delaktiga i processens alla steg. En stor del av projektet är intervjuer med svenska romer med erfarenhet av att bo i läger, något som också genomfördes parallellt med den arkeologiska utgrävningen. Projektet avslutas 2016.

Projektet finansieras av Riksantikvarieämbetets medel för forskning och utveckling och Historiska museet. Projektledare är Lotta Fernstål, Historiska museet, och Charlotte Hyltén-Cavallius, Institutet för språk och folkminnen.

Kerstin Näversköld

Kerstin.Naverskold@historiska.se

Ancestral Journeys. The peopling of Europé from the first venturers to the vikings

Jean Manco har skrivit rubricerade bok utgiven av förlaget Thames & Hudson första gången 2013. I september 2015 kom den omarbetade och uppdaterade upplagan. De allra senaste rönen inom DNA- forskningen har beaktats och har enligt förordet bidragit till att förändra vår uppfattning om Europas förflutna. Under de senaste två åren har kunskapen ökat enormt när det gäller DNA forskning som rör folkför- flyttningar över tiden.

Den mycket faktsäckade boken sammanfattar alla de senaste rönen och visar att migration snarare än idéspredning varit orsaken till kulturförändringar. Boken beskriver principer och problem som gäller migration med många exempel.

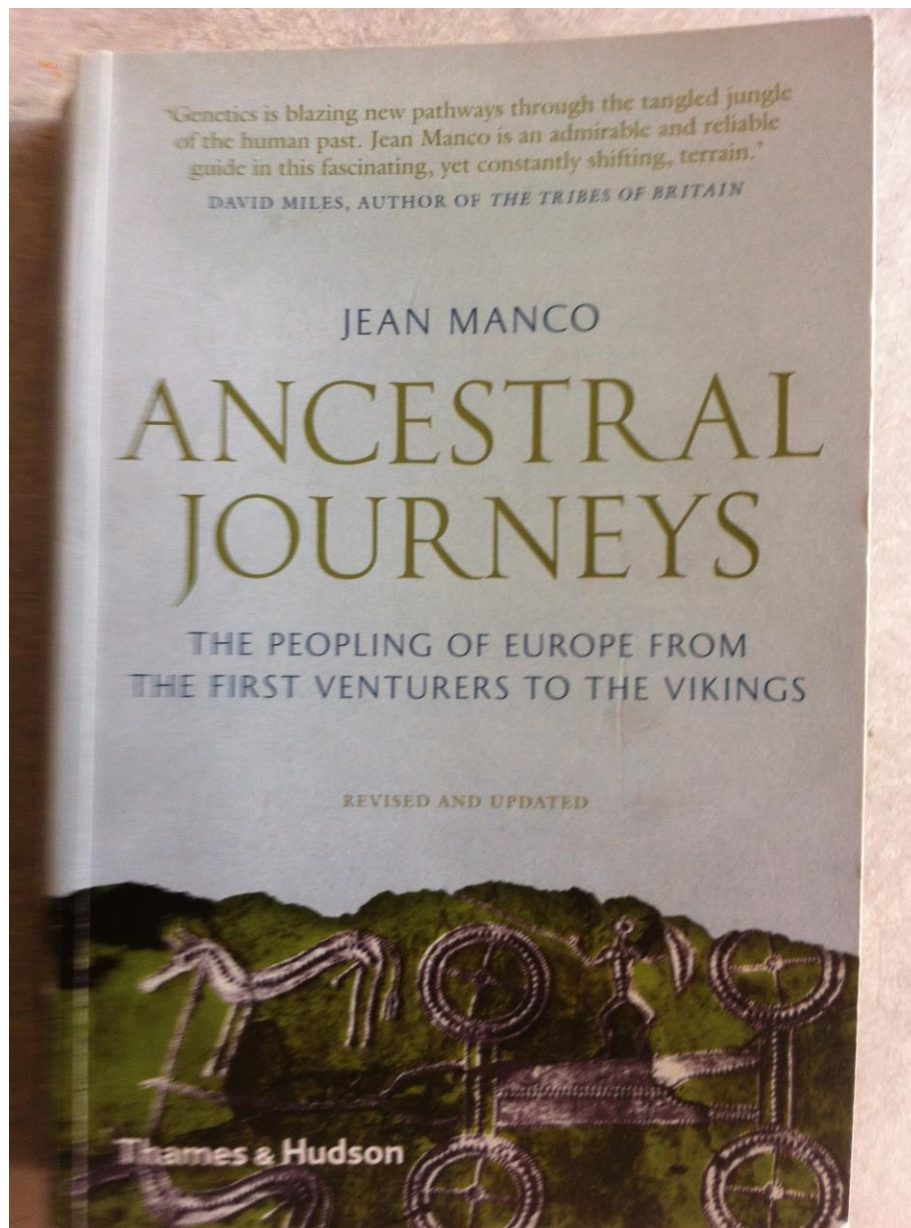
Jean Manco har skrivit rubricerade bok utgiven av förlaget Thames & Hudson första gången 2013. I september 2015 kom den omarbetade och uppdaterade upplagan. De allra senaste rönen inom DNA- forskningen har beaktats och har enligt förordet bidragit till att förändra vår uppfattning om Europas förflutna. Under de senaste två åren har kunskapen ökat enormt när det gäller DNA forskning som rör folkför- flyttningar över tiden.

Den mycket faktsäckade boken sammanfattar alla de senaste rönen och visar att migration snarare än idéspredning varit orsaken till kulturförändringar. Boken beskriver principer och problem som gäller migration med många exempel.

Boken ställer inledningsvis frågan varifrån Europas folk kom. De resultat som redovisas i boken är synnerligen intressanta och visar att Gordon Childes tankar om diffusion åter är aktuella efter en lång period då idéspredning ansågs vara orsaken till spridning av olika kulturformer. Invasion och kolonisering var länge begrepp som inte var tilltalande. Stolthet över den egna, inhemska kulturen innebar att invandring över tiden inte ansågs vara orsaken till olika förändringar.

Boken behandlar i olika avsnitt bland annat mesolitiska jägare och fiskare, de första jordbrukarna, jordbruk med mjölkdjur, kopparåldern, den indoeuropeiska "familjen", klockbägarkulturen, kelter och fornitaliska folk, minoer och mykenor, järnålderns handelsmän och krigare, etrusker och romare, folkvandringstiden, slaverna, bulgarer och magyarer samt vikingar.

Manco redovisar inledningsvis de olika typer av DNA som ligger till grund för hennes resultat att Europa befolkats genom en serie olika invandringar från olika håll.

Förenklat handlar det om följande. Främst gäller det mitokondriskt DNA som förs vidare från mor till barn samt Y-DNA som gäller Y-kromosomen som förs från far till son. Dessa DNA-typer gör det möjligt visa kedjor av härstamning från respektive mor och bakåt och från far på motsvarande sätt. Vidare använder hon sig i sin analys av så kallade "haplogrupper". En sådan grupp är en samling markörer/kännetecken som gemensamt finns hos ättlingar till de förfäder i vilka dessa markörer/kännetecken först uppträdde.

Med stöd av förekomst av olika sådana ”haplogrupper” i nutida befolkning visar Manco med intressanta kartor migrationsvägar för de forntida förfäderna. Det är delvis en ganska tekniskt betonad skildring och en i DNA-forskning inte kunnig läsare kan ha svårt att följa med bland alla siffror som kännetecknar olika grupper. Kartorna visar dock övertygande att många olika vågor av invandrare över tiden har satt sin prägel på Europa.

Att moderna européer härstammar från de tidiga europeiska samlarna/jägarna stämmer inte enligt Manco. Mesolitiska européer var inte förfäder till tidiga europeiska jordbrukare.

Länge har ju tanken varit att kunskap om jordbruket spridit sig från Mellanöstern upp i Europa. Manco visar nu övertygande med stöd av senaste DNA-rön att dessa invandrare rört sig på tre olika vägar. Dels har människor vandrat in över Grekland och vidare upp i Europa, dels har andra tagit vägen mellan öar och kustområden i södra Europa. En tredje väg färdades längs Nordafrikas kust västerut.

Manco visar också att bidrag till den europeiska genpolen genom invandring spreds över Europa också efter det att jordbruket introducerats. Intressant är hennes redovisning att förfäder till samerna på mödernet kan ha ursprung på iberiska halvön medan förfäderna på fädernesidan tycks ha kommit från Sydostasien.

Det är en synnerligen läsvärd och intresseväckande bok som ger helt nya perspektiv på hur Europa befolkades!

Nils Ringstedt

Nils.ringstedt@globalnet.net

Aktuellt från våra institutioner

Mikael Larsson har disputerat i arkeologi

Datum och tid: Fredag den 25/9, kl. 10.15

Avhandlingens titel: Agrarian plant economy at Uppåkra and the surrounding area.

Archaeobotanical studies of an Iron Age regional center

Opponent: prof. Amy Bogaard, Oxford University

Lokal: LUX B336

Inst. för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet

Richard Olsson disputerar i antikens kultur och samhällsliv

Datum och tid: Fredag den 16/10, kl. 13.15

Avhandlingens titel: The water-supply system in Roman Pompeii

Opponent: Dr Nathalie de Haan, Radboud Universiteit, Nijmegen

Lokal: LUX: B152

Inst. för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet

Susan Hydén och Mikael Larsson får stipendier från Anders Althins stiftelse

Datum och tid: Fredag den 9/10, kl. 15.00

Susan Hydén får stipendium till en förstudie inför projektet *"När allt går i bitar – manipulering och fragmentering av kroppar och föremål under neolitikum"*

Mikael Larsson får stipendium för studien *"Matlagning och brödbak i det förhistoriska Uppåkra"*

Lokal: Lunds universitets historiska museum

Fornborgar, höjdbosättningar – aktuell forskning

Stockholms läns hembygdsförbunds arkeologisektion hade sitt fjärde seminarium i samarbete med Stockholms läns museum den 3-4 oktober med närmare 50 deltagare – ett synnerligen lyckat arrangemang med spännande föredrag och fascinerande besök vid fyra anläggningar av olika slag i det glesbebyggda Roslagens skogar. Sektionens ordförande Gunilla Hammarsjö inledde seminariet och Ola Kyhllberg fungerade som moderator. Michael Olausson ledde oss kunnigt till de olika anläggningarna i naturen.

Anders Bornfalk Back talade om fornborgar och intellektuell import och utgick från Herrgårdsklint på Gotland med utblickar mot andra liknande anläggningar på Gotland. Idag finns massor av benämningar för dessa höjdbosättningar. Fornborgar har länge varit den vanliga benämningen men senare tiders forskning visar att benämningen är mycket tveksam. Det är inte bra med en inbyggd tolkning i termen fornborg eftersom anläggningarna kan ha haft andra funktioner. Anders föreslog att dessa i fortsättningen bäst bör kallas *permanent/säsongbetonade boplatser inom kraftiga murar*. Herrgårdsklint har en rejäl mur av kalksten och innanför finns husgrunder. Mårten Stenberger undersökte tre av dem. Olika kärtyper påträffades – 7 kg keramik – och spår av vardagssysslor konstaterades vid undersökningen. Troligen hade bosättningen kontroll över ett större omland. S.k. *intellektuell import* har konstaterats. Mycket indikerar att arkitekten av Herrgårdsklint influerats av den romerska idévärlden eftersom likheter finns med romersk ingenjörskonst. Anders framhöll även att material från äldre undersökningar kan ge nya svar idag. Återbesök av platserna kan medföra nya idéer.

Elin Engströms föredrag handlade om fornborgsforskning i arkivet – om Eketorps forskningshistoria och arkeologiska tankekollektiv. Hon utgick från de vetenskapliga publikationerna och arkivmaterial från Eketorpsprojektet. Eketorp fungerade som ett tankekollektiv. Medlemmarna i projektet – Mårten Stenberger och hans ”pojkar” – fungerade som ett sådant kollektiv. En ”tankestil” förenade alla – *Eketorpsandan*. En större krets av företag, bidragsgivare, myndigheter, vetenskapliga institutioner, kungafamiljen och utgrävare bildade en stor *exoterisk* krets. En liten *esoterisk* krets utgjordes av grävledare och projektledare.

Hon beskriver i sin avhandling *Eketorps veckningar* att Mårten Stenbergers uppfattningar dominerade och att ”pojarna”, som de andra kallades, hade att följa dennes tankegångar. Publikationen *The Monument* är ett slags monument över Mårten Stenberger, menade Elin. Då Stenberger var död kom emellertid ”pojarna” att avvika från den linjen och andra synpunkter och tankar kunde göra sig gällande om

projektet. Tyvärr saknas ännu en samlad, analyserande publikation om Eketorp – en publikation för att levandegöra materialet!

Åsa Alering från Kulturparken Småland/Smålands museum berättade om projektet Gripeberg – en fornborg i Smålands inland. Gripeberg är en av två ”borgar” i Kronobergs län. Smärre undersökningar har skett i Gripeberg – handgrävning av små schakt och ytor. Platsen bedöms som en vallanläggning från bronsåldern på grund av ¹⁴C-prov snarare än en försvarsanläggning från yngre järnålder. Vid avtorvning påträffades stenpackningar längs murarna och även under murarna. Nio stensättningar fanns inom två undersökta schakt på en sträcka av 50 meter vid hållar och block. Undersökningen visade dock inte spår av att begravningar skett i dessa packningar – däremot fanns inslag av skärvesten (skörbränd sten) i en av dessa. En sten med två slipade ytor påträffades – kanske en del av en större slipsten/malsten som medvetet slagits sönder. I stenen skönjs en möjlig skålgrop. Kanske stenpackningarna använts i begravningssyfte men så att malt material, kanske ben, har ströts över? Eller – menade Alering – kanske hanteringen av stenarna varit viktigast? Har själar ansetts inneslutna i stenpackningarna? Har här varit en offerplats – ett harg?

John Hamilton talade om intern topografi och struktur inom folkvandringstida storgårdar. Färska exempel togs från Skeke i Rasbo sn och Rörby i Bälinge sn. De var stora och betydande gårdar under järnåldern. Han visade med bilder de många hus som en gång funnits på de båda platserna och att hallar/platåhus funnits. Gårdsstrukturerna tycks ha varit likartade med bostadshus, ekonomibyggnader, hall, specialhus, förråd och brunnsområde. Gårdarna saknar anknytning till fornborgar men sådana bosättningar har likheter i vissa avseenden med sådana anläggningar.

Michael Olausson ställde i sitt anförande frågan *Varför bygga på höjder?* Hans föredrag handlade om folkvandringstidens höjdbosättningar och utgick från hans egna undersökningar av den mäktiga höjdbosättningen i Runsa från tiden 400 – 600 e Kr, som tidigare redovisats i Gjallarhornet. Bland de intressanta fynden finns en Torshammarring från troligen 500-talet – kanske den äldsta påträffade i Sverige. Vidare fanns en tre cm lång remlöpare med tydliga maskbilder. Ingen parallell har hittills påträffats. Unik är också den 3 cm stora delen av en fågelfigur av brons från vendeltiden.

Men varför byggde man på höga berg? Sannolikt var det elitpersoner som besökt Europa och fört med sig erfarenheter därifrån. Det finns mängder av sådana bosättningar i centrala Europa. De ligger i kluster kring de stora floderna. Det är däremot ett glapp mellan dessa anläggningar och södra Skandinavien. I vårt land finns det en grupp kring Mälaren, en söder om Bråviken förutom anläggningar på Öland och Gotland. Det kan alltså vara idéer/mode utifrån som föranlett

motsvarande höjdbosättningar i vårt land. Troligen bodde eliten inte hela året om på höjderna och därför kan höjdbosättningarna inte anses som gårdar i vanlig bemärkelse. Speciella tillfällen var de däremot bebodda!

Vår spännande och intressanta utflykt leddes skickligt av Michael Olausson som trots att 49 ivriga arkeologiintresserade personer slussades ut i naturen och spred sig nyfiket omkring för egen forskning ändå lyckade hålla ihop skaran och forsla oss från plats till plats. *Bastubacken* i Riala är en inte undersökt anläggning med en mur runt ett ovalt berg. En gård i närheten heter Rickeby – kan vara en avledning av ett försvunnet Rinkeby. Gravfält finns nära gården. Bastubacken liknar Helgö, husgrupp 2. På Bastubackens långsmala höjd finns en vällanläggning och på sluttningen terrasser på vilka kan ha legat hus. Michael anser inte att det är en fornborg – men vad det en gång har varit kan inte bestämmas utan undersökning.

Burebälls ringformade hällristning.

Darsgårde fornborg från folkvandringstid och som tidigare undersökts av Björn Ambrosiani.

Cirka en och en halv kilometer därifrån besökte vi den vanliga fornborgen *Burehäll* som anses vara från bronsåldern. Murar omger anläggningen dock inte vid en brant förkastningskant. Det är svårt att dra slutsatser vad *Burehäll* en gång har varit. Anläggningen ligger i en gammal bronsåldersbygd. I närheten finns en stor ringformad hållristning på lodrät håll med två mindre likartade ristningar. Skålgropar finns på berget ovanför ristningen och skålgropslokaler på flera platser i närheten. I området har påträffats en offerplats.

Den tredje anläggningen var *Darsgårde* fornborg från folkvandringstid på ett strategiskt läge högt uppe på klippan. Anläggningen undersöktes av Björn Ambrosiani 1956/7 och 1960/61. Ca 60 % av ytan har grävts. Ett 20-tal husgrunder påträffades samt keramik som uppenbarligen var av estnisk typ. Liknande keramik har påträffats på andra ställen i Sverige. Anläggningen har brunnit ned minst fem gånger och byggts upp igen. Sista branden ägde rum på 500-talet. Mycket bränd, sintrad lera har påträffats och finns fortfarande i vallen. Malstenar och yxor finns förutom keramik bland fynden. Michael anser att *Darsgårde* är ett slags "syster" till

den stora vallanläggningen i Frötuna och till Runsa. Det är svårt att få ett grepp om vad Darsgårde egentligen var.

Det är en fin utsikt uppifrån höjden och ned mot det som en gång var en forntida vattenyta – nu fast mark. Darsgårde har anor från bronsåldern. Underst fanns en boplatz från yngre bronsålder. Stora gravfält ligger i närheten med nästan 150 gravar varav många har undersökts.

Vår sista anläggning var den märklige *Tistelkullen*. Det är en gravhägnad från bronsåldern i Rimbo. Flera stensträngar – troligen tre – kan skönjas. Ett mäktigt block är centrum i en mittblocksgrav från bronsåldern. Blocket ligger i den yttre murkanten och omges av en vall av stenblock. I närheten finns gravfält från bronsåldern med rösen och mittblocksgravar. Allt är placerat långt ut i skogsmarken.

Det är helt klart att forskningen om höjdbosättningar fortfarande har stor potential med tanke på alla anläggningar som inte undersökts. Seminariet kommer att resultera i en publikation så småningom.

Nils Ringstedt

SÖK ETT STIPENDIUM FRÅN SVENSKA FORNMINNESFÖRENINGEN

Du som önskar stöd för forskning på doktorand- eller högre nivå inom föreningens intresseområden, d.v.s. arkeologi och medeltidsforskning (historisk eller konstvetenskaplig) inklusive urkundsutgivning och numismatik, kan nu söka ett stipendium ur föreningens fonder om högst 5000 kr. (Enskilt fondnamn anges ej).

Ansökan avseende 2016 års stipendier och skall obligatoriskt innehålla:

- uppgift om Ditt personnummer samt postgiro- eller bankkontonummer. Utöver Din postadress är vi tacksamma om Du också meddelar din mailadress.
- kortfattad redogörelse beträffande forskningsuppgiftens art, målsättning och tänkta genomförande.
- uppgift om Du tidigare beviljats anslag ur någon av föreningens fonder och om medel för samma ändamål erhållits tidigare eller söks samtidigt från annan fond.
- uppgift om forskningsuppgiften ingår i doktorandarbete.

Uppgift om tidigare stipendiater finner Du via följande länk:

<http://fornminnesforeningen.com/stipendium/>

Ansökan skickas i ett exemplar

till Svenska Fornminnesföreningens stipendiesekreterare Jan Peder Lamm, Kostervägen 7, 181 35 Lidingö och skall vara föreningen tillhanda senast den **31 januari 2016**.

Gjallarhornet

Deadline för nästa Gjallarhornet är den **30 november**. Bidrag skickas till Ola Wolfhechel Jensen, helst med e-post: ola.jensen@raa.se

Alternativt: Ola Wolfhechel Jensen, Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm. Gjallarhornet distribueras numera endast via e-post som pdf. Alternativt kan den hämtas på Samfundets hemsida.

